

УДК 37.015. 31:133.2

ДУХОВНЕ ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ В ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ РОБОТІ

В.У.Крамар

Анотація. Проаналізовано діяльність гуманітарно-педагогічного коледжу з духовного виховання студентської та учнівської молоді засобами позанавчальної роботи.

Ключові слова: духовність, духовне виховання, шляхи духовного виховання.

Аннотация. Проанализирована работа гуманитарно-педагогического колледжа по вопросу духовного воспитания студенческой и ученической молодежи в внеурочной работе.

Ключевые слова: духовность, духовное воспитание, пути духовного воспитания.

Summary. In this article spirituality is considered as a specific human quality, as a united principal factor of the value system of a person. The activity of humanitarian pedagogical college in spiritual upbringing of the student and pupil youth by means of extra-curriculum work is analysed.

Key-words: spirituality, spiritual upbringing, the ways of spiritual upbringing.

Актуальність дослідження проблеми. У сучасному суспільстві панує духовна криза, яка проявляється у суперечностях ціннісних орієнтацій, падінні моральності, нівелюванні етичних норм. Втрата людством універсальної ціннісної системи є однією з причин виникнення загрози самознищення суспільства. За таких умов захист вищих духовних цінностей від руйнації стає питанням національної безпеки України [2]. У зв'язку з цим дуже гостро постає проблема розвитку духовності суспільства загалом і молоді зокрема.

Мета статті – розкрити психолого-педагогічні засади духовного виховання підростаючого покоління в позанавчальній роботі гуманітарно-педагогічного коледжу.

Виклад змісту дослідження. У систему цінностей, в контексті яких визначається духовність, входять моральні, естетичні, інтелектуальні, екологічні, світоглядні, валеологічні, громадянські та інші цінності [1]. Отже, духовність – це вищий рівень розвитку особистості, якого вона досягає шляхом утвердження важливих життєвих принципів: Добра, Істини, Краси, Мудрості, Любові [7].

Проблема розвитку та виховання духовності є однією з найважливіших у сучасній педагогіці та психології. В основі процесу виховання науковці вбачають формування в особи прагнення до найвищих загальнолюдських цінностей: гуманістичних ідеалів злагоди, милосердя, правди, справедливості; переважання альтруїстичних мотивів, готовності поступитися власними інтересами заради інтересів інших; потреби безкорисно робити добро і триматися якнайдалі від зла. Ступінь розвиненості цих рис особистості свідчить про рівень її духовності [5, 6, 9].

Духовність не надається людині одвічно, не успадковується генетично, вона розвивається, в тому

числі в результаті спеціально організованого педагогічного процесу, який шляхом включення дитини в широкий соціокультурний контекст оволодіння загальнолюдськими цінностями пробуджує в неї внутрішню творчу активність, спрямовану на усвідомлення себе, сенсу свого життя та мети, духовного саморозвитку як особистості [7].

К.Д.Ушинський підкреслював: «Виховна сила виходить тільки з живого джерела людської особистості, впливати на виховання особистості можна лише особистістю. В очах дитини лише той учинок заслуговує на наслідування, який здійснений авторитетною і поважною людиною» [14].

Ці важливі настанови видатного педагога стосуються передусім викладачів, вихователів, батьків, які відіграють значну роль у розвитку духовності дітей: «Лише високодуховна, гуманістично спрямована особистість дорослої людини здатна створювати і підтримувати атмосферу доброзичливості, любові, творчості й завдяки цьому сприяти духовному піднесенню виховання» [8].

«Всі – батьки, вчителі, куратори академічних груп, – наголошує Папа Римський Іван Павло II, – повинні брати активну участь у спільній справі – вихованні молоді людини. Їм слід пам'ятати, що те, чого вони навчають, слід показувати на власних прикладах. Молоді люди є дуже вразливі до зауважень, які отримують від дорослих, які для них є прикладом... Виховання молодих людей є завданням усіх християнських спільнот і держав. Нашим завданням є показати їм основні цінності, щоб вони відповідали за себе і приєднувалися до творення суспільства» [4, с. 22-23].

Аналіз проблеми виховання духовних цінностей свідчить про те, що це є одним з пріоритетних напрямків освітньої системи XXI століття, вищі навчальні заклади за своїм статусом зобов'язані професійно готувати не тільки дипломованих фахівців, а й виховувати різнобічно розвинених громадян. Бо, як наголошували у своїх працях Г.Сковорода та інші українські мислителі, – духовну людину творить шлях добра: через пізнання, усвідомлення й розуміння своєї істинної духовної природи, свого призначення в світі [10, с.148].

Реалізація вказаної проблеми знаходить своє відтворення в практичній діяльності ВНЗ України - підготовці майбутньої генерації, творчої інтелігенції, здатної до творення культурних цінностей та естетичних надбань. Особлива увага приділяється проблемам духовного та морального виховання студентської молоді. Духовна діяльність студента нерозривна з творчою діяльністю.

Оволодіння ефективними педагогічними технологіями й формування системи діагностики творчих можливостей і розвитку особистості студентів та викладачів. Особлива увага приділяється розвитку обдарованих студентів, створенню умов для розвитку їхніх здібностей.

Виховання студента як інтелігентної особистості орієнтовано на розвиток високого рівня ерудиції; естетичної, художньої культури, системності й критичного мислення, прогресивних поглядів та переконань; високої культури спілкування й поведінки; здатності збереження кращих рис і традицій українського народу.

Наші студенти мають можливість для всебічного розвитку свого творчого обдарування.

Педагогічний колектив Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського докладає чимало зусиль для виховання інтелектуально розвиненої й духовно багаті особистості. У наших руках найбільша з усіх цінностей – людина. Ми творимо її, як «скульптор свою скульптуру, безпосередньо зі шматка мармуру: десь у глибині цієї мертвої брили лежать прекрасні риси, які потрібно добути, очистити від усього зайвого» [11].

Проблема розвитку духовності знаходиться в центрі всієї виховної та позанавчальної роботи зі студентами, бакалаврами, ліцеїстами. Вона постійно перебуває в полі зору адміністрації, педколективу, студентського та учнівського самоврядування. Цій проблемі присвячуються наради при директорі, засідання педрад, завідувачів відділень, циклових комісій, студентської, учнівської рад, профкому. Тематика їх різноманітна: «Про стан формування здорового способу життя в колективі коледжу», «Формування стійкого інтересу до обраної професії», «Шляхи формування ціннісних орієнтацій молоді», «Шляхи педагогічної майстерності», «Тютюнопаління, алкоголь, наркотики – згубна звичка чи початкова залежність?», «Виховання творчої особистості як основна складова навчально-виховного процесу», «Взаємозв'язок заходів виховної роботи з якістю навчання студентів».

Все більшого досвіду набуваємо в плануванні виховної роботи коледжу, академгруп, ліцейських класів. Активізувалася виховна робота в гуртожитках, підвищився рівень студентського самоврядування. Системний підхід до організації студентського самоврядування характеризується тим, що воно охоплює всі сфери життєдіяльності коледжу: навчально-виховну, науково-пошукову, спортивно-оздоровчу роботу, побут, відпочинок, дозвілля, участь у суспільно-громадському житті та функціонує на всіх рівнях – академічної групи, відділення, гуртожитку, коледжу.

Студентське самоврядування визначає основні форми і напрями своєї діяльності. Воно стало важливим фактором і умовою вдосконалення навчально-виховного процесу, спрямованим на якісне

навчання, сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами, працевлаштування випускників, виховання духовності та культури, формування у студентської молоді національно-громадянської позиції, соціальної активності, оволодіння навичками організатора, керівника, формування громадянської політичної культури, становлення особистості нового типу.

Центром духовного виховання є академічна група та ліцейський клас, де цілеспрямовано працюють куратори, класні керівники, вихователі, актив. На них покладається велика відповідальність, тому що саме куратор, класний керівник у першу чергу здійснює процес виховання, саме він має найтісніший, найбільш безпосередній контакт зі студентами, ліцеїстами. У системі роботи коледжу – проведення щотижневих виховних годин, тематику яких куратори добирають цілеспрямовано й дуже ретельно: «Моя земля, мій рідний край, моя ти Україно», «У людини повинно бути все прекрасним», «Сумління – найкращий порадижник», «Здоров'я – всьому голова», «Сучасні молодіжні проблеми, їх вирішення», «Я – особистість», «Як виховати справжнього патріота» тощо.

На допомогу наставникам молоді підготовлено й видано методичний посібник «Інформаційний вісник куратора групи», в якому вміщено плани виховної і позанавчальної роботи, рекомендації й поради, документи щодо організації виховання студентської та учнівської молоді.

Творчі здобутки кращих кураторів, керівників гуртків стають надбанням усього навчального закладу. Зокрема, вивчено досвід виховної та позанавчальної роботи кураторів 41-Д групи педагогічного відділення, 31-Ж та 33-Ю груп гуманітарного відділення, редактора загальноколеджевої газети «Ластівка», керівників Юридичної клініки та гуртка «Рідне слово», керівників народних колективів художньої самодіяльності: ансамблю автентичного співу Східного Поділля «Голоси предків» та ансамблю козацької пісні.

Протягом навчального року проводиться понад сто масових заходів: «День Знань», «Посвята у студенти», зустрічі з творчими працівниками Вінниччини та України, науковцями національних університетів Києва, Львова, Вінниці, артистами Львівського і Вінницького драматичних театрів, концерти за участю народних колективів обласної філармонії: оркестру «Аркада», ансамблю танцю «Поділля» тощо.

З метою попередження правопорушень, пропаганди здорового способу життя в коледжі організовуються зустрічі з працівниками правоохоронних органів, молодіжних організацій, лікарями ЦРЛ, бесіди, виховні години та години спілкування з питань профілактики захворювання на СНІД, шкідливості вживання наркотиків, спиртних напоїв, тютюнопаління.

Виховання моральності й духовності підростаючого покоління є одним із першочергових завдань національної освіти. Його реалізації значною мірою сприяють різноманітні інноваційні технології організації позаурочної, позанавчальної роботи. В коледжі діє шістьдесят одне добровільне студентське та учнівське об'єднання за інтересами: мовознавчі, театральні-драматичні, фото, відео студії, спортивні секції, школи студентського та учнівського активів, волонтерські загони, науково-дослідні, еколого-природничі, історико-правознавчі, інтелектуальні, комп'ютерні, математичні, образотворчого мистецтва гуртки, якими охоплено 86,7% юнаків і дівчат, що навчаються в коледжі.

Значна увага в навчальному закладі приділяється розвитку художньої самодіяльності. Працює 18 творчих колективів, 10 з яких носять звання «народний». Вони професійно виступають у коледжі, районі, області, Національному палаці «Україна». Протягом останнього року брали участь у 23 концертах.

В коледжі приділяється увага пропаганді здорового способу життя, сприянні фізичному вдосконаленню студентів та розвитку їхньої спортивної майстерності. Створено Раду колективу фізкультури, при якій працюють секції з різних видів спорту, в яких займається біля двох сотень студентів. Пріоритетним у навчальному закладі є фізичний розвиток студентів, про що свідчать перемоги в спортивних змаганнях різних рівнів. Так, за підсумками обласної спартакіади ВНЗ І-ІІ рівнів акредитації, спортсмени коледжу посіли 6 загальнокомандне місце, а Владислав Гаврищук та Юлія Гарник є членами збірних команд області з волейболу і баскетболу, Ірина Буй – член параолімпійської збірної України з лижних гонок, біатлону.

Успіхи в навчанні, прагнення до самореалізації значною мірою залежать від умов проживання студентів. В обласному огляді-конкурсі гуртожитків вищих навчальних закладів гуртожиток № 2 коледжу виборов I місце.

Життя освітнього закладу, молодіжні проблеми висвітлюються на шпальтах загальноколеджевої газети «Ластівка», її додатків «Феміда», «Журналіст», «Ліцеїст», журналу «Портал», радіогазети «Коледж ФМ».

В коледжі стали активніше утверджуватися духовні, моральні та етичні цінності, глибока повага до національної гідності. Збагачується, осучаснюється світоглядна концепція навчально-виховного

процесу. У цілісному комплексі завдань і цілей виховання молодшої людини на перший план виступає правильне розуміння нею завдань, які стоять перед державою сьогодні, усвідомлення своєї особистої участі та ролі у їх вирішенні, формування національної самосвідомості, патріотизму, глибокого розуміння свого громадянського обов'язку, уміння володіти собою, спілкування з іншими з різних питань, поточних подій, засвоєння студентами наукових та культурних досягнень світової цивілізації, пізнання національної історії, традицій, звичаїв, мови, культури формування в них потреби у здоровому способі життя.

Ми переконані в тому, що духовне виховання, гармонійний розвиток особистості, професійна підготовка молоді не терпить примусу й тиску. Лише можливість вільного вибору, демократична, радісна атмосфера забезпечують становлення людини і громадянина, а інтелектуальна та емоційна насиченість життя студентства і ліцеїстів допомагає визначитись у майбутньому. Зважаючи на це, у своїй діяльності керуємося мудрими порадами В.О.Сухомлинського: «Ми маємо справу з найскладнішим, найбезціннішим, найдорожчим, що є в житті, – з людиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, воля, її щастя. Об'єкт нашої праці – найтонші сфери духовного життя особистості – розум, почуття, воля, переконаність, самовідданість. Впливати на ці сфери можна лише тим самим розумом, почуттям, волею, переконаністю, самовідданістю» [12].

Використання різноманітних форм і методів позанавчальної роботи сприяє залученню молоді до скарбниці загальнолюдських цінностей, духовному зростанню студентів і ліцеїстів.

Загалом слід зауважити, що духовність відіграє важливу роль у становленні, функціонуванні та розвитку особистості, пов'язана із системою її цінностей. В основі духовного виховання лежить формування в юного громадянина прагнення до пізнання найвищих загальнолюдських і національних цінностей. Важливу роль у цьому процесі відіграє атмосфера навчального закладу, участь студентів у позанавчальній роботі, гуртках, клубах, спортивних секціях, творчих об'єднаннях за інтересами, де відбувається процес передачі духовної спадщини суспільства, залучення молоді до духовних скарбниць людства. Оцінюючи роботу колективу коледжу з національного, громадянського та духовного виховання студентів, можна стверджувати, що завдяки зусиллям адміністрації, завідувачів відділень, кураторів груп, студентського самоврядування суттєво поліпшився загальний стан виховного процесу, урізноманітнилися методи і форми його проведення, що позитивно впливає на підготовку майбутніх спеціалістів для установ освіти, права, видавничої справи та всебічний і гармонійний розвиток їх особистості.

Завданням духовного оновлення студентської молоді є залучення її до пізнання духовної спадщини українського народу.

Література

1. Борщевський М.Й. Духовні цінності в становленні особистості-громадянина / М.Й. Борщевський // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 1. – С. 144-150.
2. Горлинський В.В. Духовні координати безпеки суспільства / В.В.Горлинський. – К.: Основа, 2008. – 158 с.
3. Журба К.О. Виховання духовності у підлітків в сучасній українській сім'ї / К.О. Журба // Позакласний час. – 2009. – №3. – С. 15-18.
4. Jan Pawel II. Wychowanie mlodego pokolenia zadaniem wszystkich / «L'Osservator Romano», nr. 11-12, 2004, s. 22-23.
5. Кононко О. Духовність, душевність, моральність... / О. Кононко // Дошкільне виховання. – 2004. – № 4. – С. 4-5.
6. Кремень В.Г. Людиноцентризм в освіті: сучасний напрям розвитку духовності нації / В.Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 17-30.
7. Матушкин С.Е. Проблемы духовно-нравственного воспитания / С.Е.Матушкин. – М.: Наука, 2001. – 230 с.
8. Менчиков Г.Л. Духовная реальность человека. Духовность и религиозность / Г.Л. Менчиков // Философские науки. – 2000. – № 3. – С. 116-127.
9. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості: монографія / Е.О. Помиткін. – К.: Наш час. – 2007. – 280с.
10. Сковорода Г. Твори: У 2 т. – Т. 1. – К., 1994. – 530 с.
11. Степаненко І.В. Духовність і життєва компетентність / І.В. Степаненко // Філософська думка. – 2005. – № 6. – С. 40-46.
12. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти т. Т.3. – К.: Рад. школа, 1980. – 670 с.
13. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В.О. Сухомлинський. Вибрані твори в 5-ти т. Т.4. – К.: Рад. школа, 1980. – 640 с.
14. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання / К.Д. Ушинський. Твори в 6 т. – Т.1. – К.: Рад. школа, 1983. – 555 с.